THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

פאר'ץ נעצייג קאמפיין

"ס'איז איצט א שלעכטע צייט! "— מיר הערן דאָס איצט זייער אָפט. און מיר אלע וואָלטן עס זייער גוט געזאוסט. ווען מיר וואלטן פון דעם אפילו ניט געהערט אזוי אָפט . . .

ס'איז א שלעכטע צייט. — און יעדער איינער איז פארטאָן אין זייגע אייגענע גרעסערע אָדער קלענערע צרות. אין אזא צייט איז זייער שווער צו קומען צום עולם מיט א קאמפיין פאר געזעלשאפטלאכע צוועקן.

אָבער ווען די צייט איז שלעכט, דאן זיינען די געזעלשאפטלאכע אינסטיטוציעס אין באזונדער נויט. ווייל עס ווערן צו זיי געשטעלט גרעסערע גרעסע רע פאדערונגען, ווייל זיי מוזן געבן גרעסערע לייסטונגען צו דער וואקסן־דיקער צאָל נויטבאדערפטיקע.

פאר מענשן וואָס פילן א געזעלשאפטלאכע אחרות, מיינט עס, אז אין אזא צייט, ווען זייער פערזענלאכע לאסט ווערט שווערער, מוזן זיי נאָך מאכן זי שווערער, צו דערפילן זייערע געזעלשאפטלאכע פליכטן.

די עקאָנאָמישע לאגע איז ביי אונז זייער א שווערע. אָבער דאָס באפרייט אונז פארט ניט פון אונזערע פליכטן צו אונזערע לאָקאלע און נאציאָנאלע אינסטיטוציעס, וואָס נויטיקן זיך איצט מער אין אונזער היקף. ווי ווען ס'איז אנדערש.

ווי די צייטן זיינען דאָ ניט שלעכט, איז אָבער גאָר קיין פארגלייך ניטאָ צווישן אונזער לאגע און דער טראגישער לאגע פון די דעקלאסירטע אידן אין מזרח אייראָפּע, — אין סאָוועט רוסלאנד, אין פוילן, אין ליטע און א. וו. מאָר דאָ זיינען כאָטש זיכער, אז דער קריזיס וועט פריער אָדער שפּע־טער פארביי גיין, און אונזער עקאָנאָמישע לאגע וועט ווידער ווערן נאָר־מאל. דאָרטן ווערן אָבער גרויסע אידישע מאסן אויסגעריסן מיט די ווארצ־לען פון זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס. אָן וועלכע ס'איז האָפענונגען אויף דער צוקונפט.

די רייכע אמעריקאנער אידן האָבן די געלעגנהייט צו דערפילן זייער חוב צו די רואינירטע אידן אין מזרח אייראָפּע דורך דער "דזשאָינט". פאר די ברייטערע אידישע מאסן אין די שטאטן און קאנאדע איז דאָ דער "גע־צייג קאמפיין", וואָס העלפט פּראָדוקטיוויזירן די אידישע דעקלאסירטע אין מזרח אייראָפּע דורך בויען פאר זיי קאָאָפּעראָטיווע פאבריקן אין באזאָרגן זיי מיט נעצייג. פאבריצירנדיק זיי אזוי מיט פּראָדוקטיווע און זיכערע פּרנסות

דורך דעם נעצייג קאמפיין האָט דער "ארט" שוין געגרינדעט איין־און־צוואנציק קאָאָפּעראָטיווע פאבריקן אין סאָוועט רוסלאנד און אין פוילן, און אין זיי זיינען באשעפטיקט ארום צוויי טויזנט ארבעטער. — וואָס מיינט פארזארגט מיט פּרנסה אן ערך פון צען טויזנט נפשות. דאָס איז דערגרייכט געווארן אין איין יאָר צייט און מיט פארהעלטנסמעסיק קליינע מיטלען.

אגב איז דאָס געווען בלויז א טייל פון די ארבעטן פון "ארט", מיט וועלכן דער נעצייג קאמפיין איר פאראייניקט. דער פארנעם פון דעם "ארטס" הילף ארבעט אויף דעם געביט איז א סך א ברייטערער.

וויניפּעג און מערב קאנאדע האָבן לעצטן יאָר ביי־געטראָגן זייער חלק צום נעצייג קאמפיין. אין וויניפּעג אליין איז, דאכט זיך, געשאפן געווארן פאר דעם צוועק ארום דריי טויזנט דאָלאר.

דער רוף פאר'ץ נעצייג קאמפיין קומט איצט ווידער. ער קומט אין א שווערער צייט פון קריזיס. — אָבער ער מוז פארט געענטפערט ווערן: יע־נע ליידן נאָך שווערער פון אונז. און ס'איז אונזער חוב צו קומען זיי צו הילף.

מיט'ן גוטן ווילן און פליכט באוואוסטזיין פון די טוער, וועט מען נאָך קאָנען עפּעס דערגרייכן. קאָן מען ניט שאפן אזויפל לעצטן יאָר, דארף מען אָבער שאפן וויפל מען קאָן מיט א געהעריקער אנשטרייגונג.

"פּראָהיבישאָן" — א שלאָף טרונק

"פּראָהיבישאָן" איז א טייערער ארטיקל פאר די אמעריקאנער פּאָלי־טיקער. נאָך דער אימיגראציע פראגע איז "פּראָהיבישאָן" דער פּאָפּולערס־טער ענין פאר אלע פּאָליטיקער, וואָס האָבן ניט וואָס צו זאָגן, ארויסצו־ווייזן זיך. מיט "פּראָהיבישאָן" אוועקגעשטעלט אינ'ם צענטער פון דער נא־ציאָנאלער פּאָליטיק, קאָן מען אָפּצייען די אויפמערקזאמקייט פון עולם פון די ברענענדיקסטע פראגעס פון טאָג, וועלכע די פּאָליטיקער זיינען ניט בכח צו פארענטפערן.

די אימיגראציע פראגע איז ביז איצט געווען איינגעטלאָך דער וויכ־טיקסטער בליין אָפּלייטער, — אויף די אימיגראנטן איז געפאלן די אחריות פאר אלע אנדערע פּראָבלעמען פון לאנד. אין מען האָט זיי כלומר'שט גע־פּרואווט לייזן דורך באשריינקען די אימיגראציע. אָדער דורך דער אימיגרא־ציע פראגע אָפּציען די אויפמערקזאמקייט פון'ם עולם צו זיי.

אָבער אט באלד, אין פון דער אימיגראציע פראגע וועט גאָרנישט ניט בלייבן. עס איז גאנץ זיכער, אז דער קאָנגרעס, אוי זיין איצטיקער סעסיע, וועט אָננעמען דעם פּלאן פון סעקרעטאר סטימסאָן, צו שנידן די עקזיס־טירנדיקע קוואטאס אויף נייגיק פראָצענט, פאר צוויי יאָר צייט. די הויז קאָמיסיע האָט דעם פּלאן שוין גוטגעהייסן, און פון דעם קומענדיקן יולי אָן וועט די גאנצע אימיגראציע אזוי באשריינקט ווערן צו עפּלאכע צענדליק טויזנט א יאָר. און דאָס וועלן אפילו די גרעסטע דאן קיכאָטן אין דער אמע־ריקאנער פּאָליטיק ניט קאָנען צעבלאָזן אין א נאציאָנאלער פראָבלעם.

נאָמירלאך, וועלן נאָך קאָנען פארגעשלאָגן ווערן פלעגער צו מאכן אביסל איינגער די אימיגראנטן, וואָס זיינען שוין אין לאנד, דורך רעגיסט־ראציע און א. וו. אָבער עס וועט ניט לאנג געדויערן, און דאָס וועט אויך אויסגעשעפּט ווערן.

און א סך פּאָליטיקער וואָלטן אזוי געבליבן "אָן א קנעלונג". ווען ניט די "פּראָהיבישאָן" פראגע. זי וועט זיי איצט דארפן ארויסשלעפּן פון בלאָ־טע און אין איר וועלן זיי געפינען אן אויסגאנג פאר זייער ברויזנדיקער גע־זעצגעבערישער ענערגיע . . .

די "פּראָהיבישאָן" פראגע איז איצט פון'ם פּרעזידענט אליין ארויס־געשטעלט געווארן אויבנאן. און פּאָליטישע באַאַכטער זיינען שטארק הרשד, אז מיט דער פראגע וויל ער איינשלאָפן דעם עולם. ער זאָל זיך פאר־געסן אויף די פינף אָדער זעקס מיליאָן ארבעטסלאָזע אין לאנד און אויף דער פּראָספּעריטעט וואָס זיין אדמיניסטראציע האָט צוגעזאָגט צו ברייגנען. גע־בנדיק אויף איר ארם קריזיס און ארבעטסלאָזיקייט . . .

א קאָמיסיע פון עלף האָט אכצן חדשים צייט אויף דעם אויפטראג פון דער רעגירונג געפארשט די "פּראָהיבישאָן" פראגע, — א סך מער, ווי מען האָט געפארשט די ארבעטסלאָזיקייט לאנג . . . די מיטגלידער פון דער קאָמיסיע, כאָטש זיי גייען זיך פאנאנדער אין איינצלהייטן, און זיי זיינען מיט דער מיינונג אז דער אכצנטער אמענדמענט וועט דארפן אָפּגעשאפן ווערן אויב מען וועט אים ניט קאָנען ארויפצווינגען אויפ'ן עולם. זיינען זיי אָבער איינשטימיק, אז דערווייל מוז מען אָנווענדן די שטריינגסטע מיטלען אים ארויפצוצווינגען.

פרעזידענט הואווער, איבערשיקנדיק דעם באריכט צום קאָנגרעס, גיט זיין צושטימונג צו דעם טייל, וואָס רעדט ווענן ארויפצווינגען. עס וועט זיך איצט אזוי אָנהויבן א סדרה פון "פּראָהיבישאָן", וועלכע דער פּרעזי־דענט, ווי מען איז חושד, וועט פארציען ביז די נייע וואָלן, כדי צו האָבן מיט וואָס צו קומען פאר די ווייליער . . .

און די געזעצגעבער וועלן זיך לאָזן דינען. זיי וועט עס פארשפּארן צו עסק'ן זיך מיט אנדערע דרינגענדיקע פּראָבלעמען, מיט וועלכע זיי קאָנען זיך ניט פארטאָן.

אונזערע באציאונגען צו דער אראבישער באוועגונג

(צום פּראָבלעם פון די אראבישאידישע באציאונגען). (פינפטער ארטיקל) פון דר. יצחק שפּירא

דעם 9טן דעצעמבער 1917 איז אין מאָנטשעסטער, לאנדאָן, פארגעקומען אן עפנטלאכע פייערונג פון דער באלפור־דעק־לאראציע, אין וועלכער ס'האָבן זיך באַ־טייליקט א רייע פירענדיקע פּערזענלאכ־קייטן פון דער ענגלישער פּאָליטישער וועלט. צווישן די הערנער האָט זיך אויך געפונען סער מ ארקס ס י י ק ס, דער מיטשאפער פונם סייקס־פּיקאָ אָפּ־מאך, וועלכער האָט, צווישן אנדערע, גע־זאגט בערך דאָס פאלגנדע:

"...די אראבישע צייווילזאציע אנט־וויקלט זיך אלץ מער און מער. קיין שום סולטאן און קיין שום קיסר און דער וועלט וועלן זי ניט קאָנען איינצאַ־מען און 'ווען זי וועט ארויס אויף דער וועלט, דאָן וועלן אלע קאָפּיטאליסטן און אימפּעריאליסטן צוזאמענגענומען ניט זיין בכח, זי אונטערטעניק צו מאַ־כן. אויפ'ן גורל פונם אידישן פאלק איז אויסגעפאלן, צו שטייען אין א גאָר נאָענטער באציאונג צו דער אראבישער רענעסאנס. א לכתחילה'דיקע קענזיי־טיקע פארשטענדעניש. גוטער ווילן און זעלבסט־דיסציפּלין וועלן פאר ביי־דע פעלקער ברייגנען דאנק און גליק, בעת דורך סכסוכים און רייסענישן וועלן ביידע אראָפּגעשליידערט ווערן אין א מורא'דיקן תהום".

און א ביסל ווייטער הייסט עס:

"א צווייטע וואָרנונג, וואָס איך וויל געבן, איז, אז די ציוניסטן זאָלן תמיד געדענקען, אז ירושלים איז א דריי־פאך געהייליקטער פּלאַץ, צו קריסטן, אידן און מוסולמאנער... די געשיכטע פון ירושלים איז זייער רייך און גרויס און אויפ'ן דאָזיקן פּלאַץ לינט א גרויס סך היסטאָרישע לאָסט. ירושלים איז געגליכן צו א פּלאַץ, וואָס איז איבער־געפּילט מיט ברענשטאָפן, און יעדעס אומבארעכנטע וואָרט, יעדער אומפאָר־זיכטיקער שריט, איז עלול אנצוצונדן א שרפה אין דער העלבער וועלט".

לייענענדיק די דאָזיקע שורות, מוז מען מודה זיין, אז דער ענגלישער פּאָליטיקער האָט שוין אין יאָר 1917 בעסער תופס געווען דאָס אידיש־אראבישע פּראָבלעם

איידער די ציוניסטישע פּאָליטיק ביזן היינטיקן טאָג, נאָך מער: א היבשער טייל פון זיינע ווערטער זיינען כמעט אינגאנצן מקוים געווארן — אָבער: צום באדויערן בלויז זייער נענאטיווער טייל.

ווער איז שולדיק?

מיר האָבן שוין פריער, אין אונזער ערשטן ארטיקל, אנגעוויזן דאָרויף, אז די איינגאריזונג פון דעם אראבישן פּראָב־לעם מצד דער ציוניסטישער פּאָליטיק איז ניט געווען קיין רעזולטאט פון פּאָ־ליטישער איינגאראנג אָדער אומרייפקייט, נאָר הויפּטזעכלאך א פועל־יוצא פון אונ־זער איינגארטיקער באציאונג צו ארץ־יש־ראל, וועלכע האָט פאקטיש ניט צוגעלאָזט קיין אפענעם בליק אויף דער ארץ־יש־ראל'דיקער ווירקלאכקייט. ניט ווענן שולד און שולדיקע איז בכן די פראגע, נאָר ווענן דער קאָנסטאטירונג פון פאקטן, וואָס עע־נען און מאָרן מער נישט איבערגעזעהן ווער — אויב מיר אויב מיר זאָלן זיך ניט ענטגילטיק אראָפּקייקלען אין א תהום, פון וועלכן ס'וואָלט מער קיין רעטונג ניט גע־ווען.

ווער אין און וואָס שטעלט מיט זיך פאר א אראבישע באוועגונג?

זייער אָפט קומט אונז אויס צו הערן, אז די באוועגונג, וואָס קאָנצענטרירט זיך ארום דער אזוי־גערופענער "אראבישער עקזקלוזיווינג", טאָר בשום אופן ניט בא־טראכט ווערן ווי די נאציאָנאלע באוועגונג פונם אראבישן פאלק אין ארץ ישראל. א נאציאָנאלע אראבישע פאלקס־באוועגונג, וואָס זאָל זיין בארעכטיקט צו ריידן אינם נאמען פון די אראבישע פאלקס־מאסן, אזא זאך איז נאָך בכלל ניט פאראן. דאָס, וואָס רופט זיך איצט "אראבישע באוועג־גונג" איז, אזוי זאָגט מען אונז אָפט, ניט מער ווי א קליק פון רעאקציאָנערע עפּער־דיס און רייכע שפּעקולאנטן, וואָס האָבן אין זיינען בלויז זייער איינענעם קלאָסן־אינטערעס און וואָס זייער שנאה צו די אידן און אין אין אין דער אידישער היים אין ארץ־ישראל נעמט זיך בעיקר פון דער מורא, אז דורך דער אידישער איינוואנדערונג וועט קומען א סוף צו זייער ממשלה אי־בער די פארשקלאפטע אראבישע פאלאס־רישע ודוי'ס די פאלגנדע פראזע פון'ם תהלים: "מיין פאטער און מיין מוטער האָבן מיך פארלאָזט, נאָר דער האר פון אלע וועלטן האָט מיר צוגענומען צו זיך".

אין די לידער, אין וועלכע דער פריצ'יי־טיק־אנמטווייקלטער זעקצנ'אריקער בחור אנטפּלעקט פאר אונז זיין נשמה מיט אור־סערגעוויינלאך אנטציקנדע ווערטער, ווערן אויסגעדריקט אן אויפהער זיינע פּרעזענ־לאכע לידער, וואָס האָבן אים געמאכט פאר א יונגן זקן, וואָס האָבן אים אנגעפילט מיט עקל צום לעבן און מיט פאראכטונג צו די מענשן. איינציטיק אָבער איז זיין הארץ אויך בריטער און לויטערער געווא־רען. אט די לידער געהערן צו די ווערט־פולסטע מיילן פון זיינע ווערק. די איינ־זאמקייט, די קראנקהייט, די אריפקייט, דאָס לידן פון אן אומבאקאנטן ווען, דאָס מעגשלאכע שלעכטקייט, און, איבערהויפּט, דער אומדערטרעגלאכער געפיל פון אָפּגע־זונדערטקייט פון א גרויסן מענשן, דער בטול פון אן אדלער צו אלעמען וואָס קריכט, — אט דאָס זיינען די הויפּט־ענינס, וואָס עס באהאנדלט אמליכסטן אין זייגע ווערק. מיט א טרוקענער אביעקטי־וויטעט באשרייבט ער זיין גרויזאמע איינ־זאמקייט:

"אן א פאטער און אן א מוטער, אזוי יונג און שוין אזוי איינזאם, אזוי ארים, אן א ברודער און אן אנגאן אליין, מיינע מחשבות זיינען מיין איינציקע פרייד".

ער דערציילט אונז וועג זיין קראנקהייט מיט קלארע, אפענע דבורים; עטלאכע מאל באנוצט ער דאָס וואָרט "רצון", אויסגע־מאטערט, איינגעטרוקנט. אין זיין רעליגי־עזן הימן "כתר־מלכות" שרייט ער אויס "פאר וואָס דארף איך איצט שטארבן פארוואָס דארף מיך פארברענען דער דאָ־ייקער ריוסער פייער?".

פון זיינע יונגע יאָרן אן ליידט ער פון'ם גריילאכן געפיל, אז זיינע לעצטע טעג דערנענטערן זיך. דער מלאך המות איז זיין געטרייער באגלייטער אין זיין קורצן שפּאציר אויף דער ערד און אונטער דעם לאכנדיקן הימל. די דעמאָנישע מאכט פון זיינע פּאָעמען געפינט זיך אין דער דאָזי־קער פאטאלער אנטיטעזע. ער פילט אז יעדער טריט דערנענטערט אים מער צו זיין אייביקן רו־אָרט און אז זיינע טעג זיינען געצייטלט. איינע פון די דערשי־טערנסטע טיילן פון זיין כתר־מלכות דריקט קלאָר אויס דעם דאָזיקן אוממענש־לאכן פיין. פאר'ן געשפּענסטער פון'ם טויט:

"ווייז ארויס דיין חסד צו מיר; מאך ניט קיין סוף צום לויף פון מיינע טעג, איידער כ'וועל ניט פארענדיקן מיינע פאר־אריינטונגען צו דער נסיעה צום אייביקן היים. אייל זיך ניט, נעם ניט צו פון דער ערד, ווייל די משא פון מיינע חטאים דרוקט מיר נאָך אויף מיינע פּלייצעס —

— — — — — — — — — — — —

צו ליידן און צו פיין האסטו מיך, האר מיינער, אויף דער ערד אראָפּגעשליידערט און די ערגסטע נסיונות בין איך אויסגע־שטאנען.

דאָס רב פון מיינע טעג זיינען פאר־שוואונדן, פארענדיקט, און די וואָס זיינען נאָך פארבליבן, זיינען פארזונקען אין זינד.

היינט געפין איך זיך נאָך דאָ, מארגן וועסטו אנווענדן אויף מיר דיין בליק און איך וועל שוין מער ניט זיין — — — —

— — — — — — — — — — — —

נאָט מיינער, ווענד אן צו מיר, אויגן פול מיט חסד אין משך פון די עטלאכע טעג, וואָס דו האסט מיר נאָך געשאנקען: כ'בין דאָך דורך דיר באשאפן געווארן, אים צוטריטלאך. נאָט איז זיין איינציקער מקום־מקלט. און זיינע ליידן אויף דער וועלט צייכענען אים אן דעם וועג, וואָס פירט אין די הויכע וועלטן. דער אנדאלו־זישער הימל בראָנט איבער דיר בגיקלאכע מענשן, וואָס זיינען צוגעבונדן צו דער ערד, ער אָבער פילט זיך איינזאם, פרעמד אויף איר, ווייל ער זעט זיך שוין אין'ם קבר, ווייל "אין זיין שטוב געפינט זיך שוין די טויטע מטה". ער באשרייבט מיט ווער־טער, וואָס כ'קאָן ניט פארענדן, דעם שטארקן קאָנטראסט צווישן דעם שטאראלנדן אפּסיסיס פון זיין סביבה, — מיט וועלכער כ'בין געקומען אין אזא גאָ־ענטן קאָנטאקט בשעת מיין רייזע דורך דער אלמערא פון מאלאגא, — און די בים עולם'דיקע שאטנס פון זיין איינגו הארץ:

"אין דער צייט ווען די וועלט לאכט צו מיר, וויינט ביטער מיין הארץ. ווייל דאָס לעבן אנטלויפט פון מיר. און איידער נאָך דער בוימל פון גלער רירט מיך אָן, שטארבט א ליידנדער מענש. וועמענס נשמה איז געווען אזוי געפייניקט."

גלייך צום תהלים־זינגער, פילט ער זיך ווי א פרעמדער אויף דער ערד און נאָך בשעת'ן לעבן גייט ער איבער פון'ם ער־דיין צו די ריין גייסטלאכע ספירות. זיין שרעק פאר'ן טויט ווערט אפּס פארוואנ־דעלט אין א עקל צום לעבן:

"כ'פארכט דאָס לעבן, כ'קען עס ניט דערליידן".

און אויף א צווייט ארט:

"ווען א מענש ווייסט ווענן דער ערד, דאָס וואָס איך ווייס ווענן איר, דערווייל טערט זיך זיין הארץ פון איר."

בלויז די נשמה געפינט זיך נאָך אין אט־דעם אויסגעמאטערטן קערפּער; נאָר ווענן איר אליין טראכט ער און זאָרגט.

"כ'בין א מענש, שרייט ער אויס, וועל מענס הארץ איז פול מיט מורא פאר'ן האר און וועמענס נשמה צאפּלט צו פארלאזן דעם קערפּער". און אין אנדערע זייער כאראקטעריסטישע ווערטער, פירט ער דורך א ליניע צווישן זיך און דער וועלט, און ס'ווייזט זיך אים אויס, אז ער אליין נאָר איז אן אומגליקלאכער:

"די ערד איז געווען גוט, — איך בין אבער אנגענומען אויף איר . . . "

— 5 —

אין זייגע רעליגיעזע ווערק איז גבי־רול נאָך איינגאנצן אריגינעל; דערפאר, נעמלאך, פארנעמען די לידער פון'ם ובל־צעניאָ־ריקן בחור, זיינע הימנען און זיינע "סליחות" א באזונדער ארט נעבן דער תהלים־פּאָעזיע. פונקט ווי אין אט דער לעצטער באוייזט זיך די פּערזאָן פונם פּאָעט הינטער זיין תהלים־ליד. א "איך" אויף די קני פאר גאָט, שרייט, זיפצט און דריקט אויס זיין פרייד אין אט די רחמים לידער, אין אט דער "שיר־השירים"־פּאָ־עזיע. דערפון נעמט זיך וואָס זייגע לי־טורגישע פּאָעמען זיינען אזוי עכט מענש־לאך, אזוי איבערגעשטיגן די געוויינלאכע, דאמאלסט באנוצטע ראמען און די אָנגע־נומענע ווערטער־קונסט. זיי דערציילן די געשיכטע פון א נשמה, — און פון אט דעם שטאנד־פונקט זיינען זיי אויך ענלאך צום תהילים. ער, דער דעמאָטעראליזירטער מענש, וואָס איז אנטלאָפן פון דער וועלט, זוכט זיין תקון אין דער פאראייניקונג פון זיין נשמה מיט גאָט. די ערד שטויסט אים אָפּ פון זיך, בלויז דער חימל איז פאר מיר זעען דאָ פאר זיך א שטאָרבענדן, וואָס בעט זיך רחמים ביי זיין שעפער; זיין פּאָעזיע איז אונטער'ן שאטן פון דעם טויט און איינצייטיק דורכגעדרונגען מיט דער לוטערקייט פון'ם איבערנאטירלאכן. ער רעדט ווענן זיך ווי ווענן א טויטן מענ־שען, ווייל ער זעט זיך שוין אין'ם קבר, ווייל "אין זיין שטוב געפינט זיך שוין די טויטע מטה". ער באשרייבט מיט ווער־טער, וואָס כ'קאָן ניט פארענדן, דעם שטארקן קאָנטראסט צווישן דעם שטאראלנדן אפּסיסיס פון זיין סביבה, — דריקט אויס זיין פרייד אין אט די רחמים לידער, אין אט דער "שיר־השירים"־פּאָ־עזיע. דערפון נעמט זיך וואָס זייגע לי־טורגישע פּאָעמען זיינען אזוי עכט מענש־לאך, אזוי איבערגעשטיגן די געוויינלאכע, דאמאלסט באנוצטע ראמען און די אָנגע־נומענע ווערטער־קונסט. זיי דערציילן די געשיכטע פון א נשמה, — און פון אט דעם שטאנד־פונקט זיינען זיי אויך ענלאך צום תהילים. ער, דער דעמאָטעראליזירטער מענש, וואָס איז אנטלאָפן פון דער וועלט, זוכט זיין תקון אין דער פאראייניקונג פון זיין נשמה מיט גאָט. די ערד שטויסט אים אָפּ פון זיך, בלויז דער חימל איז פאר מיקום־מקלט. און זיינע ליידן אויף דער וועלט צייכענען אים אן דעם וועג, וואָס פירט אין די הויכע וועלטן. דער אנדאלו־זישער הימל בראָנט איבער דיר בגיקלאכע מענשן, וואָס זיינען צוגעבונדן צו דער ערד, ער אָבער פילט זיך איינזאם, פרעמד אויף איר, ווייל ער זעט זיך שוין אין'ם קבר, ווייל "אין זיין שטוב געפינט זיך שוין די טויטע מטה". ער באשרייבט מיט ווער־טער, וואָס כ'קאָן ניט ארויסגעבן אויפן אויגן פון מענשן, וואָס זיינען אין דער אמת'ן דערלאנגט צו א מתנה פון'ם פּאָעט.

(פארטזעצונג קומט)

(פארזעצונג)

— 4 —

גבירול איז געווען א טראגישע פערזענ־לאכקייט. זיין געוויינלאכע נשמה־צו־שטאנד און דער תמצית פון זיין פּאָעזיע זיינען געווען דער טרויער און דער פּיין־פולער געפיל פון דער ביטערקייט פון'ם לעבן אויף דער ערד, — דאָס וואָס איזב האָט אויסגעדריקט אין פאָלגנדע ווערטער: דער מענש איז געבוירן געווארן צו ליידן". אנאלאגיש, גבירול'ס אן אקטועלער מיט־בירגער, האָט אויפגעבויט אויף אט דעם געפיל א גאנצע פּילאָסאָפישע שיטה, וועל־כע ער רופט אן: "על סענטימענטא טראַ־ניקא דע לא ווידא". גבירול אליין האָט באטראכט דאָס מעלאנכאָלישקייט אלס פאטאלע זאך אין זיין לעבן און האָט פאר אים געווידמעט א ספּעציעל קאפּיטל ("דאגה") אין זיין ווערק: "תקון מדות הנפש" (די אויסבעסערונג פון זיין נשמה־איינשאפטן). ער האָט פיינט געהאט דאָס לעבן און האָט ליב געהאט גאָט. צוליב אט דער סבה האָט ער "בלויז געצאפּלט נאָך גאָט'ס חסד און געזוכט אין זיין נאָענ־קייט א טרייסט פאר זיין פעייניקטן הארץ" (כתר־מלכות). אט דאָס שטענדיקע פאָלטערן צווישן דעם לעבטאָג און דעם מענשלאכן, צווישן דער ערד און דעם הימל, צווישן דער ערד און דעם הימל, צווישן דעם ליידן און דעם גליק שני רעלט זיך, ווי א רויט פעדעמל, דורך אלע זיינע ווערק. אין דער צייט ווען זיינע לי־דער ווערן, ווי א רויט פעדעמל, דורך אלע אים געוווידמעט א ספּעציעל קאפּיטל ("דאגה") אין זיין ווערק: "תקון מדות הנפש" (די אויסבעסערונג פון זיין נשמה־איינשאפטן). ער האָט פיינט געהאט דאָס לעבן און האָט ליב געהאט גאָט. צוליב אט דער סבה האָט ער "בלויז געצאפּלט נאָך גאָט'ס חסד און געזוכט אין זיין נאָענ־קייט א טרייסט פאר זיין פעייניקטן הארץ" (כתר־מלכות). אט דאָס שטענדיקע פאָלטערן צווישן דעם לעבטאָג און דעם מענשלאכן, צווישן דער ערד און דעם הימל, צווישן דעם ליידן און דעם גליק שני רעלט זיך, ווי א רויט פעדעמל, דורך אלע זיינע ווערק. אין דער צייט ווען זיינע לי־דער ווערן